

Filozofická fakulta za časů normalizace

**Knih,
o které se
hovoří**

VÝZKUM NORMALIZACE NA FILOZOFICKÉ FAKULTĚ Univerzity Karlovy (FF UK) vznikl původně jako projekt studentů a doktorandů přicházejících zevnitř této instituce. Kromě diskusí a seminářů byla prvním výstupem badatelského týmu kniha *Prověřená fakulta* (2009), edice pramenů doplněná kratšími odbornými studiemi, která naznačila potenciál projektu opírajícího se o mimořádnou sbírku archivních materiálů stranické organizace KSČ na FF UK. Současně bylo zřejmé, že jde spíše o pracovní materiál, který předchází textu, jenž by dokumenty podrobil důkladné analýze a zjištěné skutečnosti zasadil do příslušného interpretačního rámce. Takovou publikací se stalo *Náměstí Krasnoarmějců 2*, které lze považovat za završení výzkumných aktivit projektu. Recenzovaná práce spadá do kategorie takzvaných kolektivních monografií a jako jeden z mála domácích titulů tohoto typu skutečně předkládá souvislý text napsaný autorským týmem, jehož snahou bylo vytvořit co nejúplnější portrét pražské filozofické fakulty od konce šedesátých do konce osmdesátých let. Kniha tak vedle metodologického úvodu a vylíčení předchozího historického vývoje obsahuje kapitoly o průběhu normalizačních čistek, fungování stranické organizace na fakultě a životě učitelů a studentů. Zmínit je třeba také podkapitolu o činnosti Státní bezpečnosti na FF UK a související biografickou sondu osvětlující aktivity historika a archiváře Rostislava Nového jako spolupracovníka tajné policie.

Přestože kniha jako kolektivní dílo drží pohromadě, některé její pasáže vyčnívají nad ostatními a prezentují zjištění, která dalece překračují původní záměr autorského týmu. Především kapitola Matěje Spurného a Jakuba Jareše o „konsolidaci“ fakulty a fungování systému kádrové kontroly včetně jeho ideologického zázemí představuje jeden z nejdůležitějších příspěvků k sociálním dějinám pozdního socialismu v Československu. Autoři na příkladu FF UK ukazují, že stabilita normalizačního režimu se více než o přímý nátlak a mocenský diktát opírala o sebe-disciplinaci jednotlivců v poměrně složitém systému loajalita a v každodenní praxi vzájemné kontroly. Pravidla života na normalizační fakultě nebyla postavena pouze na personální čistce aktérů pražského jara. Velkou roli hrálo také kreativní zacházení prověřo-

Jakub JAREŠ –
Matěj SPURNÝ –
Katka VOLNÁ a kol.

Náměstí Krasnoarmějců 2 Učitelé a studenti Filozofické fakulty UK v období normalizace

*FF UK – Togga,
Praha 2012, 404 s.,
390 Kč*

vaných osob s vlastním životopisem a postupné vytváření neformálního systému vzájemného dohledu, který dokázal úspěšně eliminovat chování vymykající se sdíleným představám o fungování učitelského kolektivu a nepřál nonkonformistům, ale ani radikálním normalizátorům, kteří prosazovali extrémní pojetí politické kontroly na fakultě. Autoři předkládají tezi, že po prvním náporu „konsolidace“ si aktéři osvojili nový ideologický diskurz i nová pravidla, podle nichž se měl odvíjet profesní život komunity učitelů a studentů. Teze o normalizaci jako procesu, jenž kombinoval nátlak „shora“ a osvojení a následné rozvíjení nových pravidel „zdola“, je nejen významnou reinterpetací dosavadních výkladů, ale rovněž výzvou pro badatele zkoumající odlišná společenská a profesní milieu.

Podobně vydařené jsou části knihy věnované činnosti Státní bezpečnosti na fakultě, ať už jde o celkovou analýzu sepsanou Katkou Volnou, nebo o již zmiňovanou biografickou sondu Jakuba Jareše. Autoři vytěžili dostupný archivní materiál a zmapovali různé podoby zájmu politické policie o FF UK. Text o Rostislavu Novém pak přináší komplikovaný a rozhodně ne jednostranný příběh o nadaném historikovi a oblíbeném fakultním učiteli, který se stal spolupracovníkem bezpečnosti a rozehrál tak hru, kterou lze bez velké nadsázky označit za osudovou. Jarešovo rozvážné hledání Nového motivů a pečlivé odkrývání zákrut tohoto komplikovaného příběhu patří k nejlepším českým textům o spolupráci jedince s tajnou policií ve státním socialismu.

Jestliže některé pasáže knihy výrazně převyšují mnohá dosavadní pojednání o normalizačním režimu, v jiných částech jako by kniha začala ztrácet dech a předkládá spíše základní empirická zjištění než kreativní analýzu shromážděných faktů. Tato výtka se týká především pojednání o studentech fakulty a studentském životě na vysokoškolských kolejích. Zde se autorům až na Jarešovu podkapitolu o přijímacím řízení nepodařilo postihnout neformální rovinu tématu a nepředkládají více než přehled pravidel a institucionálních struktur s pouze omezeným vhladem do každodenní praxe a specifík studentského života v sedmdesátých a osmdesátých letech. Pojednání o studentech tak v kontextu knihy jako celku zaostává za kapitolami tvořícími první část publikace. Přes tyto výtky lze *Náměstí Krasnoarmějců 2* hodnotit jako jedno z nejpovedenějších historiografických pojednání o pozdním socialismu v Československu. Autoři využili dílčího tématu k formulování závěrů, které otevírají nové možnosti interpretace normalizačního období. Další výzkumy ukážou, zda si některá obecná zjištění vyžadují podstatnější úpravy, či se stanou klasickým výkladem mechanismu normalizačních čistek a zdrojů společenské stability po roce 1969. □

Vítězslav SOMMER